

3

[1943, február, Bratislava.] — Zpráva o vnútropolitckej situácii na Slovensku s návrhmi na riešenie osudu slovenského národa v rámci nacistického Nemecka predložená hlavnému úradu ríšskeho vodcu SS.¹

Tajné!

Situačná zpráva

- I. Vnútropolitcká situácia.
- II. Národnopolitcká situácia.

I. Vnútropolitcká situácia.

Vývoj celkovej situácie si nevyhnutne vyžaduje, aby sa bezpodmienečne aj na Slovensku zvýšilo vojnové nasadenie. Z toho vzniká zvýšené vnútropolitcké napätie a ťažkosti. Tieto predovšetkým vyplývajú z neporiadkov v zásobovacej situácii (pozri prílohy 4, 5, 6), labilnej nálady obyvateľstva a rozkladu, zapríčineného nepriateľskou propagandou a sčasti aj komunizmom (4, 5, 6). Pri snahe zvyšovať vojnové úsilie treba očakávať ďalší odpor v stále otvorenejšie sa šíriacich prejavoch nepriateľstva voči Nemcom.

Skôr než priročíme k opatreniam, ktoré sú vzhľadom na uvedené požiadavky potrebné, musíme krátko preskúmať základné predpoklady, ktoré od základu charakterizujú dnešnú situáciu.

1. Prezident dr. Tiso sa politicky veľmi široko presadil (2, 7). Podľa zákona je vodcom národa a štátu, strana zaujíma prvé miesto v štáte. Toto mocenské postavenie sa dosiahlo pomocou starých prívržencov za silnej podpory kléru a Katolíckej akcie (7, 8), zapojením Sidorových prívržencov (1, 2, 8) a zdanlivo indiferentných živlov (napr. dr. Karvaša — 8—).

Tiso sa ako realista hlási k ríši. Vnútri sa však opiera o také živly, ktoré sú svojou podstatou, zameraním a pôvodom protinemecké a ktoré patria k rozhodným odporcom poriadku a ideí, ktoré zastáva ríša. Tiso sa usiluje vybudovať Slovensko podľa zásad Katolíckej akcie ako katolícky stavovský štát. Počiatkové maskovanie

¹ V stručnom sprievodnom liste z 19. 2. 1943 G. Berger oznamuje H. Himmlerovi, že mu poslaa zprávu o pomeroch na Slovensku a že priepis zprávy so všetkými prílohami odoslal III. oddeleniu hlavného úradu ríšskej bezpečnosti (odd. „Deutsche Lebensgebiete“, SD Inland).

K zpráve je pripojených celkom 15 príloh. Na každej z nich je v záhlaví uvedené meno SS obersturmbannführera V. Nagelera, poradcu SS pri hlavnom veliteľstve Hlinkovej gardy. Pre nedostatok miesta sme niekoľko menej dôležitých príloh vynechali: prílohu 1 (záznam o rozhlasovom prejave K. Sidora z 15. 12. 1942 — k úmrtiu generála jezuitov Ledochovského), prílohu 3 (záznam s charakteristikou K. Murgaša), prílohu 11 (súhrn citátov zo slovenských katolíckych a evanjelických časopisov, ktoré sa nacistom zdali, že sú v rozpore s nacistickou ideológiou), prílohu 12 (obsiahly prejav ministra Macha prednesený 7. 2. 1943 na zhromaždení veliteľov HG v Ružomberku), prílohu 14 (záznam o reakcii londýnskeho a moskovského rozhlasu na Machov prejav v Ružomberku) a prílohu 15 (53-stránkový elaborát prof. Schiera „Aufbau der slowakischen Volkskultur“). — Vlastná Situačná zpráva nemá dátum ani označenie autora. V záhlaví je pečiatka, z ktorej vyplýva, že zpráva došla do SS-hauptamtu, kde bol Berger šéfom, 16. 2. 1943.

46 príležitostným spomínaním národného socializmu sa otvorene nahradilo frontálnym stanoviskom proti národnému socializmu.

Armáda, najmä pokiaľ ide o dôstojnícke kruhy (4, 5, 10), je veľmi československy a rusofilsky založená. S ministrom obrany generálom Čatlošom viaže Tisu len racionálne priateľstvo.

2. Ministerský predseda dr. Tuka a minister vnútra Mach (12, 13, 14) stratili v porovnaní s Tisom pôdu pod nohami a pri každom kroku sa im prekáža.

Tuka nemal nikdy veľa prívržencov v národe. Jeho vnútropolitickí nepriatelia cieľavedomým podpichovaním a štvaním veľmi oslabili Tukovo postavenie. Napriek mnohým osobným nedostatkom pri presadzovaní svojich úloh možno konštatovať, že sa pevne držal a drží vytýčenej línie najužšej spolupráce s Nemcami.

Machova žiadosť o demisiu v decembri 1942 nebola prijatá. Jeho postavenie, vtedy zdanlivo neudržateľné, sa posilnilo po odklone od kompromisníckej taktiky. Aj jeho postoj k ríši a k problémom, vyvolaným súčasnou vojnou, je naďalej pozitívny. Vyhlásenie z Ružomberka zo 7. 2. 1943 (12, 14), prináša odklon od dočasných vnútorných nejasností.

Politický vplyv Hlinkovej gardy poklesol následkom toho, že jej politických reprezentantov Tuku a Macha zatlačili do pozadia. Na línii gardy sa však nič nezmenilo. Naopak, obdobie, v ktorom ich zatláčali do pozadia a čiastočne vyradili z politiky, ešte upevnilo a upriamilo nemeckú a národnosocialistickú orientáciu gardy (7, 12, 13, 14). Pravda, mnohí prívrženci medzičasom odpadli. Jeden arizoval, druhého zdrvilo šikanovanie zo strany úradov a tretí napokon celkom stratil vieru v zmysel boja. Napriek tým jednotlivým javom sa však garda neochvejne drží svojho cieľa, v najužšom spojení s nectvom a ríšou vybudovať národnosocialistické Slovensko. Vnútorne spevnenie gardy a predovšetkým výcvik a výchova vodcovského dorastu sa ďalej uskutočňuje všetkými možnými prostriedkami, napriek zábranám, ktoré vytvára strana a štát. K tomuto vnútornému upevneniu a objasneniu prispieva najmä dvojtýždenník „Náš boj“, ktorý vychádza v poslednom polroku.

3. Ešte treba objasniť dve otázky. Prečo je nemecky orientovaný smer doteraz vždy vnútropoliticky slabší v porovnaní s klerikálno-liberalistickým a panslavistickým smerom (8). A či je Hlinkova garda vôbec ešte faktorom, s ktorým možno počítať.

Hlinkova garda, ktorá jediná reprezentuje nemeckú orientáciu, je organizácia veľmi mladá a politicky neskúsená a nezakalená. Hlinkova garda pozostávala pri vstupe do nového štátu z istého množstva nadšených a čiastočne aj starých bojovníkov za slovenskú vec. V dňoch prevratu iniciatíva spočívala plne v rukách gardy a jej vedenia. No čím viac sa museli prekonávať požiadavky výstavby a zachovania štátnosti, tým jasnejšie sa ukázalo, že garda ani vecne ani personálne nie je schopná udržať si vnútorné vedenie. Čím radikálnejšie a jednoznačnejšie trvala garda na určitých bodoch programu (napr. úprava židovskej otázky — 4, 9 — vyradenie Čechov — 2, 5, 7, 8 — atď.), tým viac nepriateľov si získavala. Na druhej strane sa strana znovu prebudila do života. Po Sidorovom vyradení mal Tiso so svojimi prívržencami voľnú ruku. Klérus a Katolícka akcia sa celou svojou mocou postavili proti garde. Ich spojencami boli všetci, ktorí sa založením štátu cítili poškodení v svojich právach a výhodách, všetci, ktorí odjakživa spolupracovali s židmi a boli od nich závislí, a napokon aj samotní židia, ktorí tu ešte zostali. Je zrejmé, že sa garda proti tejto falange nemohla natrvalo presadiť bez vonkajšej pomoci. K zásahu došlo v Salzburgu. Tiso túto dohodu považoval prirodzene za vynútenú a nikdy sa jej nedržel. (7). Stará hra sa začala znova, hoci spočiatku opatrne a nenápadne a po niekoľkých mesiacoch — začiatkom roku 1941 — konflikt znovu otvorene prepukol. Z nemeckej strany vtedy stiahli späť Tuku a Macha. Tým nastal pozvoľný vnútropolitický ústup Hlinkovej gardy a jej vodcov, pričom Tiso získal jasnú prevahu. Keď sa napriek tomu v tomto čase uskutočnila židovská akcia a Slovensko

vstúpilo do vojny proti Sovietskemu sväzu, je to dôkaz toho, že sa garda pevne držala vytýčenej línie a vedela sa presadiť, ak mala jasne vytýčené úlohy.

Hlinkova garda vyšla zo všetkých týchto rozporov vnútorne neotrasená, s ešte jasnejším a nekompromisnejším postojom a konaním. Keď sa jasne vymedzí jej kompetencia, zvládne všetky jej pridelené úlohy.

Do akej miery sú dnešné vedúce kruhy ochotné podporovať zvýšené vojnové nasadenie Slovenska — aby sme sa vrátili k východiskovému bodu zprávy — o tom svedčí skutočnosť, že slovenská poslanecká snemovňa právnickými figlami odďaľuje schválenie návrhu zákona o prevádzaní brannej výchovy prostredníctvom Hlinkovej gardy, resp. FS. Stanovisko armády je známe (4, 5, 10) a ani od prípadnej vojenskej diktatúry by sa v tomto smere nedal očakávať pokrok. Jediná schopná organizácia, na ktorú by sa mohlo vedenie štátu v tomto prípade oprieť, je Hlinkova garda.

Zvlášť naliehavý sa zdá najmä zostrený zásah proti prejavujúcim sa *javom rozkladu*. Z nespočetných príkladov vysvitá, že vedenie štátu doteraz len brzdilo gardu a exekutívu pri plnení tejto úlohy. Spomeňme tu len niektoré: prezident nepotvrdil rozsudky smrti proti komunistom, predseda najvyššieho súdu dr. Štefan Tiso, prezidentov príbuzný, osobne intervenoval za prepustenie železničného úradníka, ktorý bol zatknutý pri odhalení jednej teroristickej komunistickej skupiny a spoluobvinený, istý biskup intervenoval v prospech kňaza, ktorý bol zákonom stíhaný pre protištátnu činnosť a ktorého štátne zastupiteľstvo obratom prepustilo z väzenia, a mnoho iných prípadov. To svedčí o naliehavej potrebe utvoriť z Hlinkovej gardy, spolu s políciou a četníctvom, *štátny bezpečnostný sbor* na udržiavanie vnútorného poriadku. Do tohto rámca spadá predovšetkým úplné vyriešenie židovskej otázky, zostrený a najmä aj propagandistický boj proti vnútornému bolševizmu a vyradenie nebezpečných Čechov. Druhá úloha, ktorú treba splniť ako predpoklad pre zvýšené bojové nasadenie, je zavedenie poriadku v zásobovaní. Štátne úrady, ktoré sú tým poverené, doteraz sa prejavili ako neschopné. Chaos je stále väčší. Ani tu sa už situácia nedá napraviť nariadeniami zhora, tu môže zjednať nápravu len súčasný zásah Hlinkovej gardy a Hlinkovej strany ruka v ruke so štátnymi úradmi a uplatnenie zostrených sankcií. Stabilizáciou zásobovania a ďalekosiahlym vyradením čierneho obchodu samočinne odpadne sám od seba jeden z najpodstatnejších zdrojov korupcie.

Kritici gardy si berú slabé výsledky nábora dobrovoľníkov do slovenskej armády ako zámienku pre to, aby nepriaznivo súdili o duchu gardy. Táto nepopierateľná skutočnosť sa však stane pochopiteľnou, keď vieme, že vyživovacie dávky sú oveľa nižšie ako v ríši, hoci ceny — najmä na čiernom trhu — sú dva až trojnásobne vyššie ako nemecké. O zaopatrení nemôže byť ani reči. K tomu ešte pristupuje neutešená situácia v zásobovaní potravinami, ktorá vyvoláva oprávnené starosti gardistov a ešte väčšie v ich rodinách.

II. Národnopolitická situácia.

Doterajší priebeh vojny a aj ďalšia budúcnosť prinesie nemeckému národu úlohy, od splnenia ktorých závisí jeho ďalšie bytie. Sú však také veľké a obťažné, že na ne nemecký národ v svojom terajšom číselnom zložení nestačí. Tak ako si tieto úlohy dnes vyžadujú, aby ríša postupne začlenila všetky európske štáty a národy do spoločnej práce a spoločného boja, tak isto zvládnutie budúcich úloh európskeho veľkopriestoru *predpokladá národne pevný, početne silný základný priestor*. O pozitívnych a negatívnych predpokladoch pre utvorenie tohto nemeckého základného priestoru sa rozhodne dnes, vo vojne.

Konkrétne povedané, znamená to vyčistenie poľského, českého a slovenského národného bytia, ktoré patrí do východnej časti nemeckého základného priestoru. Otázka, akú metódu pritom použiť, vyplýva z podrobného preskúmania daných predpokladov.

Najdôležitejšie *predpoklady, týkajúce sa Slovenska*, sú:

1. Slovensko patrí bezprostredne do nemeckého životného priestoru (15).
2. Rasová podstata slovenského národa je v mnohom rovnaká ako nemecká (ak ideme späť ku germánskemu pôvodnému osídleniu a k tisícročnému osídľovaniu a prenikaniu — 15—).
3. Ako vysvitá z národopisného výskumu, došlo v tomto priestore k rozsiahlemu vzájomnému prenikaniu medzi Nemcami a Slováckmi, takže v kultúrnych vzťahoch netreba očakávať nijaké veľké prekážky. (15).
4. Nie je tu hlboko zakorenené národné nepriateľstvo medzi Nemcami a Slováckmi. Naopak, posledné roky priniesli aj miestne politickú zhodu proti spoločnému nepriateľovi. Trenice, ktoré automaticky vyrastajú z toho, že dva rôzne národné celky žijú vedľa seba, neslobodno preceňovať. Oveľa podstatnejšia je okolnosť, že Slováci spojili svoj osud s nemeckým osudom a skutočnosť, že najmä pronemecké a proríšske stanovisko, odjakživa stelesňované Hlinkovou gardou, podporuje sa proti snahám, ktoré sú zamerané iným smerom.
5. Slováci sú dnes národne uvedomelí, a najmä v najlepších stredných vrstvách máme do činenia s vyslovenými nacionalistami.

Z týchto krátkych úvah vyplýva, že *presídlenie* vo väčšom meradle *nie je potrebné*, naopak, vyvolalo by ťažko prekonateľný odpor. Naproti tomu sú tu všetky predpoklady *pre asimiláciu*. Pritom však treba zdôrazniť, že nemôže byť reč o asimilácii naraz a za krátky čas. Tento proces, ktorého prvá fáza sa už odohráva, zavŕši sa až po niekoľkých generáciách. Popri tom by bolo potrebné odstrániť rasovo nežiaduce a rušivé živly a potichu ich vysídliť.

V ďalšom krátko načrtujeme spôsob, akým možno pojať rasove dobrú časť slovenského národa do nemeckého národného celku, čo sa už úspešne začalo prevádzať.

Podstatné je *vytvoriť a udržiavať určité ovzdušie*, v ktorom možno uskutočniť prvú fázu tohto procesu. Ide tu o podporovanie európskeho pocitu spolupatričnosti a vylúčenie a prekrytie možných a existujúcich rozporov. K tomu prispieva vzájomná otvorenosť a kamarátskosť, zdôraznenie citovej stránky a nastolenie zásadných požiadaviek a úvah. Slovenské národné bytie sa zásadne uznáva. Treba odporúčať pocit zodpovednosti a poriadne správanie. Všetkými možnými spôsobmi — aj výskumom slovenského národného bytia — treba systematicky vyzdvihovať hlbokú historickú, kultúrnu a bytostnú spätosť Slovákov a Nemcov. Zároveň s tým sa musí uvoľňovať pocit slovanskej vzájomnosti a vedecky rozkladať slovanský komplex, dokazovať úplnú nejednotnosť a cudzotu medzi slovanskými národmi. Všetky pokusy o podporu nového panslavizmu treba potichu a radikálne zamedziť a to všetkými prostriedkami ako jedno z hlavným nebezpečenstiev pre dobré vyriešenie celého problému. Nemeckú národnú skupinu treba čo najviac podporovať a zároveň žiadať od nej v každom ohľade vzorné vystupovanie. Ak dôjde k treniciam so Slováckmi, treba ich za každých okolností neutralizovať a vecne uviesť do poriadku. Pri vytváraní tejto atmosféry pripadá jedna z hlavných úloh šikovnej a prispôsobivej kultúrnej propagande.

Za tých predpokladov, ktoré sme uviedli v predošlom odseku, musí potom nasledovať *skutočný prielom* do druhej národnosti. Podstatné je vytvoriť *osobnú, kamarátsku a na dôvere založenú spoluprácu* a pritom neustále sa starať o dotyčných ľudí. Spoločná práca a spoločný boj za rovnakú vec v každej životnej situácii najviac zblízuje ľudí. Po prekonaní prvých osobných zábran, ktoré v cudzom národe takýto postup vždy vyvolá, musia k osobným zväzkom pristúpiť aj zásadné, ideové. Tento stav už spôsobí, že dotyčný človek sa dostáva do rozporu so svojim okolím, ktoré je ešte ináč zamerané, a ak sa budú naďalej oň starať, sám postúpi ďalej na ceste odcudzenia a odpútania sa od svojej národnosti. Tu musí nasledovať systematická podpora nemeckej reči, rozširovanie nemeckej literatúry a myšlienkového bohatstva, tak aby sme týchto ľudí v správaní sa i zmyšľaní pretiahli na nemeckú stranu. Vo väčšine prípadov sa bude dotyčný síce ešte cítiť

Slovákovi, ale už urobil rozhodujúci krok, a to ten, že v druhom, nemeckom národe nevidí nič zásadne cudzieho, nič čo by bolo treba odmietat'. Mnohé opatrenia, ktoré treba použiť, vyžadujú si, pravda, mierové podmienky, napr. podporovať štúdium v ríši (nie ako individuálne štúdium, ale s osobnou starostlivosťou tamojšej pospolitosti a s prijatím do nej), umožniť postup v nemeckom hospodárstve, vo vede, v armáde, podporovať návštevu slovenských detí v nemeckých školách a i. Pritom sa musí klásť stále väčší dôraz na to, aby dotyčného mal niekto osobne na starosti.

Pre konkretizáciu v Hlinkovej garde to znamená:

a) Vytvoriť *vhodné ovzdušie* je zásadnou úlohou aj pre prácu v Hlinkovej garde, ďaleko však presahuje tento rámec. Skutočný vývoj pôsobí v tomto smere priaznivo, ale následkom nepriateľskej propagandy, podceňovania a nedostatočnej ostráživosti voči protinemeckým živlom (1—14) nastal v slovenskom národe nepriaznivý obrat. Aj v kultúrnej propagande je ešte mnoho nevyužitých možností.

b) V garde sa do značnej miery podarilo *získať veľký okruh* otvorených a chytrých ľudí. Ich zväzky sa upevňujú a prehľbujú najmä vtedy, keď sa k osobnej starostlivosti o nich pripojí aj podchytenie a školenie vo viacerých vodcovských kurzoch. Netreba zvlášť zdôrazňovať, že pri výbere ľudí treba oceniť ich rasovú hodnotu a prípadne nemecký pôvod.

K osobnému *podchyteniu* pristupuje *ideové*. Od tých čias, čo sa Hlinkova garda a jej vedenie pri založení nového štátu priznali *k národnému socializmu*, vydalo sa len niekoľko brožúr a príležitostných programových vyhlásení, ale nasledovalo systematické usmernenie na národný socializmus. Gardisti si však zachovali svoj zásadný postoj a na školeniach vodcov HG, a najmä v časopise „Náš boj“ sa môže ich postoj ďalej systematicky prehľbovať. Je zrejmé, že odpor protivníkov z druhého tábora, ktorý vznikol ako reakcia na národnosocialistické zásady, zosilňuje ich príklon a zblíženie sa s nemeckou líniou.

Národnopolitický význam tohto okruhu ľudí spočíva hlavne v tom, že už opísaný postup nepôsobí len na úzky, obmedzený okruh týchto ľudí a ich rodín, ale okolnosť, že tento okruh ľudí tvorí vedúcu vrstvu v garde, dáva *možnosť* mnohonásobného *vyžarovania*.

Rozsiahlejšie nasadenie gardy pre vojnové úlohy prinesie pozitívne výsledky aj z národnopolitického hľadiska. Čím viac sa garda zasadí a exponuje pre nemecké víťazstvo, o to ostrejší a neprekonateľnejší bude rozpor medzi ňou a klerikálnym panslavistickým táborom, o to užšie sa musí garda primknúť k nemeckému vedeniu a nemeckej pomoci.

Príloha 2.

Bratislava 10. II. 1943.

Tajné.

Spisový záznam

Vec: Sidor a jeho stúpenec

Za života Andreja Hlinku bol Sidor jeho najbližším dôverníkom a pravou rukou. Všeobecne ho pokladali za Hlinkovho nástupcu. Okolo neho a Hlinku sa zoskupoval istý počet ľudí, ku ktorým patrili najmä títo: Mach, Murgaš, Ďurčanský, Medrický, Čulen, Čarnogurský a i. Tento okruh okolo Hlinku a Sidora v slovenskej ľudovej strane nebol ani taký klerikálny ako skôr silne nábožensky zameraný. Skladal sa prevažne z laikov, ktorých možno charakterizovať zväčša ako idealistov a silných nacionalistov. Spojenia s Poľskom sú staršieho dátumu (asi z prelomu storočia) a nie v poslednom rade vedú späť k jezuitskému generálovi Ledochowskému. Zvlášť srdečný bol Sidorov vzťah k plukovníkovi Beckovi, ktorého protičeské zameranie bolo známe. Sidor napísal aj knihu o Poľsku. Ako viem z vierohodného prameňa, pred zriadením samostatného Slovenska cestoval Čarnogurský zo Sidorovho poverenia do Varšavy a skúsil nadviazať spojenie s Beckom. Až keď zlyhal tento pokus, ktorým sa Poliaci mali zainteresovať o Slovensko, rozhodol sa Sidor pre zotrvanie v rámci Československej republiky. Pre kruhy okolo Sidora neboli pri orientácii na Poľsko rozhodujúce len panslavistické city, ale aj silne náboženské zameranie, ktoré

50 v katolíckom Poľsku videlo zabezpečený slobodný rozvoj náboženstva pre slovenský národ. Sidor a jeho niekoľkí najbližší dôverníci boli a sú silne polonofilskí.

Ostré rozpory medzi zoskupením Sidor—Hlinka a Tisom z čias Československej republiky sú známe. Vyplývajú z čisto klerikálneho stanoviska Tisu a jeho krídla a z jeho pokusov o spoluprácu s Čechmi, ovplyvnených taktickými a realistickými úvahami. (Vstup do vlády, presadenie zákona o kongruie.)

Po dosiahnutí autonómie v októbri 1938, na ktorej pravdepodobne mali podiel všetky sily v Hlinkovej strane, šiel Sidor ako slovenský minister do Prahy. Sidor bol zároveň hlavným veliteľom Hlinkovej gardy. Vo všetkom postupoval podľa tých principiálnych úvah, že Slovensko môže byť životaschopné, len keď sa opiera o Čechov alebo o Poliakov. Pokúsil sa nájsť záštitu u Poliakov. Keď to očividne zlyhalo, rozhodol sa pre Čechov. Keď Sidor v marcových dňoch roku 1939 zaujal nerozhodné stanovisko, zmocnila sa iniciatívy Hlinkova garda pod vedením Macha a Murgaša. Sidor sa staval odmietavo k utvoreniu nového štátu. Garda sa obrátila na Tisu, nabádala ho k ceste do Berlína a bola najmä za jeho neskoršie zvolenie za prezidenta. Sidorovo správanie sa v marcových dňoch roku 1939 verejne nenapadlo. Sidor sa stal slovenským poslancom vo Vatikáne a jeho najbližší prívrženci sa v nasledujúcom období celkom stiahli. Na Sidorovo miesto v Hlinkovej garde nastúpili potom Mach a Murgaš a aktívne živly marcových dní, v dôsledku čoho Sidor stratil veľký vplyv na široké vrstvy národa, ktorý kedysi mal. Odtedy sa datuje nepriateľstvo Macha a tzv. Novej Hlinkovej gardy voči Sidorovým stúpencom.

V dôsledku vnútropolitických mocenských pomerov, ktoré nastolil Salzburg, Tiso bol nútený rozšíriť svoju základňu a začal do Hlinkovej strany systematicky zapájať Sidorových prívržencov, ktorí dovtedy stáli bokom, čím aktivizoval dovtedy pomerne bezvýznamnú Hlinkovu stranu. Sidorovi verní prívrženci (Čulen, Čarnogurský, Kirschbaum, prof. dr. Filo, ktorý bol po dr. Tukovi rektorom Slovenskej univerzity v Bratislave) sú naladení úplne panslavisticky a protinemecky. Stávali sa odmietavo voči vtedajšiemu osamostatneniu Slovenska pod nemeckou ochranou, boli za spoluprácu s Poliakmi, resp. s Čechmi, a vnútorne odmietali novú situáciu, ktorá sa tvorila predovšetkým na základe iniciatívy Tuku, Macha a Murgaša v úzkej spolupráci s Nemcami. Ak sa dali napriek tomu získať pre politickú spoluprácu v novom štáte, tak len preto, aby mohli o to lepšie bojovať proti Tukovmu a Machovmu vplyvu, a tým aj proti nemeckému vplyvu na Slovensku. Stanovisko týchto mužov okolo Sidora je známe a prejavuje sa pri každej príležitosti.

Tak napr. Čulen napísal úvod do reprezentačnej obrázkovej publikácie, ktorú strana vydala pri príležitosti druhého výročia samostatnosti. V úvode, ktorý je preložený aj do nemčiny, ani slovom nespomenul nemecký podiel na vzniku slovenského štátu, naopak, stále znovu poukazoval na utvorenie štátu vlastnými silami. Alebo napr. Čarnogurský sa v svojich prejavoch na stránic-kom školení ani slovom nezmiňuje o nemecko-slovenskej spolupráci, alebo pri príležitosti úmrtia jezuitského generála Ledochovského otvorene dal najavo svoje propoľské stanovisko.

Sidor ako dlhoročný vyslanec vo Vatikáne mal určité príležitosti znovu nadviazať staré nitky. Prostredníctvom zastupiteľstiev nepriateľských mocností vo Vatikáne sa na to vyskytlo dosť príležitostí. Sidor síce hlásil svojej vláde, že dostal viac listov od Beneša, ale napr. minister Mach je pevne presvedčený o tom, že Sidor si našiel možnosti odpovedať na ne, či už písomne, alebo inou formou. Ak vezmeme do úvahy zosilnené úsilie katolíckej cirkvi o to, aby pápež zohral sprostredkovaciu a príp. aj rozhodujúcu úlohu v terajšom svetovom konflikte, ak sa prihliada na to, že katolícka tlač na Slovensku sa práve usiluje o posilnenie týchto nálad, tak azda nie je mylný predpoklad, že Sidor osnuje plány ako odvieť slovenskú vnútornú politiku do určitých dráh prostredníctvom Katolíckej akcie. Vyslanie Kirschbauma, fanatickeho stúpenca Sidorových myšlienok, na slovenské vyslanectvo do Švajčiarska znamená posilnenie Sidorovho zahraničnopolitického postavenia.

Príloha 4.

Bratislava 9. II. 1943.

Tajné.

Špisový záznam

Vec: zpráva dôstojníka Abwehru zo 14. 12. 1942.

V zpráve sa konštatuje, že panslavistické a komunistické prúdy sa vzťahujú. Zodpovedné miesta postupujú proti protinemeckým a komunistickým názorom príliš vľavne. Zásobovacia situácia je údajne veľmi zlá, no na čiernom trhu dostať všetko. Zvlášť nutné je s konečnou platnosťou vyriešiť židovskú otázku, pretože Židov možno považovať za spojky nepriateľskej zpravodajskej služby.

Treba zvlášť zdôrazniť, že v radoch slovenského vojska sú protinemecké prúdy. Prejavuje sa istá únava z vojny, ktorú možno pozorovať aj na frontových vojakoch a dôstojníkoch. Protinemecké stanovisko je veľmi výrazné najmä medzi mladými slovenskými dôstojníkmi, resp. aspirantmi, ktorí sú napospol panslavisti.

Slovenskí evanjelici sú radikálne protinemeckí. Údajne udržiavajú aj naďalej spojenie s československými kruhmi v protektoráte a sú jedným z rozhodujúcich kanálov pre rozvratnú a rozkladnú činnosť nepriateľa. Používajú na to tak isto Čechov, ako aj Židov a komunistov.

Poznámka: Protinemecká a panslavistická orientácia najširších dôstojníckych kruhov je všeobecne známa: Medzi každodenné veci patrí napr. to, že slovenskí dôstojníci si v hostincoch demonštratívne dávajú hrať ruské piesne. V tomto smere je pozoruhodná zmena v postoji Karola Murgaša, o ktorom sa píše v osobitnej prílohe.

51

Príloha 5.

Bratislava 9. februára 1943.

Tajné!

Spisový záznam

Vec: Zpráva ÚŠB z novembra 1942.

Zo zprávy ÚŠB vyplýva, že zásobovanie je na celom území štátu v neporiadku. Týka sa to najmä topánok, tukov, mydla, čiastočne mlieka a aj krmiva pre dobytok. Zásobovanie potravinami má okrem dedinského obyvateľstva (s výnimkou topánok) celkom zabezpečené len osadenstvo veľkých tovární. Väčšina väčších závodov na Slovensku kupuje pre svoje osadenstvo potraviny, predovšetkým tuky, a predáva ich svojim ľuďom za normálne ceny. Ostatné obyvateľstvo, najmä štátni a verejní zamestnanci, je odkázané na normálny prídel. Lenže normálnym spôsobom nemožno dostať tuky, mäso atď., kým na čiernom trhu za veľmi zvýšené ceny možno dostať všetko. Teda ten, kto disponuje dostatočnými finančnými prostriedkami, nepostráda nič, kým tí, čo majú fixný príjem, nemôžu uspokojovať ani svoje najskromnejšie potreby.

Dalej vidno zo správ okresných náčelníkov, že zosilnela komunistická činnosť (letáky, nápisy, propaganda). Veľmi rozšírené počúvanie nepriateľských zpráav podporuje jednak komunistické snahy a jednak pôsobí zvýšené protinemecké čítanie širokých vrstiev.

Poznámka: Ako sme všade mohli zistiť, t. č. je prevažná časť obyvateľstva ešte schopná obstará si v dostatočnej miere potraviny, ale životne dôležité potreby si obstaráva na čiernom trhu, čo prichádza do úvahy len pre finančne silných kupcov. V dôsledku toho sú neporiadky v zásobovaní t. č. menej závažné ako zásobovací problém ako taký, ale majú zhubné následky na rozklad celkovej morálky a chovania a sú jedným z hlavných zdrojov korupcie. Ďalej treba konštatovať, že takýmto spôsobom sa odbúrava podstata, najmä koncom roka sa masovo robili čierne zakáľacky, čo možno sčasti vysvetliť nedostatkom krmiva, ale čo spôsobí podstatné ťažkosti v nasledujúcich mesiacoch.

Príloha 6

Bratislava 11. februára 1943.

Tajné

Spisový záznam

Vec: Štátny prezident dr. Jozef Tiso

Na zasadnutiach predsedníctva strany Hlinka veľmi často vystúpil proti Tisovi, ktorého spolu s jeho prívržencami označoval za pražské krídlo. V roku 1936 vyšla anonymná brožúra proti Hlinkovej klike v ľudovej strane. Brožúru napísal Tiso a bola daná Ravaszovi, terajšiemu predsedovi štátnej rady, na uverejnenie. Ravasz má dnes postavenie druhého muža v štáte, je silne klerikálne zameraný a je práve tak Tisovým priateľom, ako aj priateľom farára Macháčka, ktorý utiekol do Londýna. Svojho času bol Ravasz zapletený do daňových machinácií. Ďalším klerikálne zameraným Tisovým prívržencom je dr. Polyak (splnomocnený minister). Polyak je podľa Semi-Gotha židovského pôvodu a známy priateľ židov. K Tisovým starým prívržencom patria aj poslanec Čavojský, Suroviak, Drobný. Umiernenejší Stano a Sokol sa tiež od začiatku prikláňali k Tisovi rovnako ako Sivák. Ďalej k nim patria Štefan Danihel a dr. Turček, obaja národohospodári. Pre Tisových starých prívržencov je charakteristické jednak silné klerikálne a československé zameranie a jednak, že robia nekalé obchody (Ravasz, Polyak, Turček); na základe svojho životného štýlu a meštiackeho životného prostredia zaujímajú odmietavé stanovisko k ríši. Je jasné, že s Tisom spolupracuje celý klérus a všetko, čo súvisí s Katolíckou akciou. Od roku 1941 Tiso priťahuje k spolupráci v strane aj Sidorových prívržencov.

Pred tromi rokmi v súvislosti s rozhlasovým prejavom katolíckeho farára R., ktorý žiadal aj sociálne opatrenia, Tiso sa pred rečníkom vyslovil, že zamýšľa vybudovať Slovensko podľa vzoru Salazarovho Portugalska. (Salazara pokladajú za jezuitu v civile, ktorý sa opiera o ideu katolíckeho stavovského štátu.)

V knihe docenta teológie dr. Polakoviča „Tisova náuka“ sa jasne vyjadrujú Tisove názory a plány. Zotrávajú celkom na línii katolíckeho stavovského štátu, o aký usiluje K. a. Obhajuje sa bezpodmienečná prednosť cirkvi pred štátom.

Ako doklad týchto Tisových štátnopolitických názorov môže slúžiť školská politika, zriadenie stavovských organizácií „Sdružema“[?], veľmi silná podpora K. a. a i. Dôverným Tisovým poradcom je bývalý jezuita Mišík. Tiso účinne podporoval zriadenie slovenskej akadémie vied, čoho iniciátorom je známy panslavista, univerzitný profesor Novák.

Tisovo stanovisko k Salzburkej dohode vyplýva z jeho výroku: salzburskú úpravu som prijal so zaťatými zubmi. Bola mu vraj nanútená. Pred Machom, ktorý podal v decembri 1942

demisiu, sa vyslovil: „Poznáte moje stanovisko, nanútili mi vás. Preto je lepšie, keď podáte demisiu na tom mieste, ktoré vás ustanovilo.“

Toto stanovisko k Salzburgu je nevyhnutným následkom Tisovho odmietavého postoja voči národnému socializmu a nemeckému vplyvu vôbec. Na to je celý rad dôkazov. Napr. na jeseň 1942 sa Tiso vyjadril pred okresným veliteľom HG vo Zvolene Kubičkom pri jeho návšteve v prezidentskom paláci takto: „Nepotrebujeme nijaký národný socializmus, my máme svoje vlastné vzory.“ V máji 1942 prezident prijal dr. Eleméra Finku, tiež zo Zvolena, v sprievode mešťanosta Bratislavy dr. Kováča. Dr. Elemér Finka mu predniesol prosbu ohľadom svojho brata dr. Zoltána Finku. Tiso mu prisľúbil primerané miesto a hospodárske výhody, ak garda vo Zvolene upustí od národného socializmu. V tejto súvislosti ešte zdôraznil, že cirkev a Slovensko nebudú trpieť nijaký národný socializmus a že majú na to aj dosť síl. — Na stránickej škole v pohronskej župe v decembri 1942 Tiso o. i. povedal: „Musíme sa snažiť pracovitou dosiahnuť, čo chceme. Náš národ musí preukázať svoju zrelosť vo všetkých oblastiach života, aby dokázal, že je schopný sám si vládnuť. V budúcnosti už nepotrebujeme nijakú kuratelú (to prezident obzvlášť zdôraznil). Pred celým svetom sme už dokázali, že na nás netreba doplácať.“ Zvlášť otvorene prejavil svoje stanovisko k národnému socializmu na vodcovskej škole HG v Bojniciach (1.—31. júla 1942). Hoci mal pred sebou uvedomelých slovenských národných socialistov, nepoužil ani raz slová národný socializmus. Ale zato neustále hovoril o „službe národu“. Áno, tvrdil dokonca, že Hlinkova garda nesmie byť nijakým faktorom ideologického smeru. U gardistov vyvolala silné rozladenie aj veta „nepracujeme v službách Nemcov, cudzincov, ale slúžime len vlastnému národu“. Zvlášť pritažujúce pre prezidenta je chovanie celej akademickej mládeže, ktorá je okrem kléru jeho najvernejším prívržencom. Prejav vo veľkom amfiteátri univerzity 2. júna 1942 bol veľkou ováciou Tisovi; búrky súhlasu stále znovu prerušovali jeho slová. Táto mládež, ktorá sa v oboch študentských domovoch, na Lafranconi a v Svoradove, vždy znovu dávala strhnúť k protinemeckým výrokom z panslavistického alebo rímsko-katolíckeho postoja, svojimi búrlivými prejavmi náklonnosti priam kompromitovala prezidenta. Tisova reč bola v podstate odpoveďou na kežmarskú reč vyslanca Ludina. V tejto súvislosti treba z jeho reči zdôrazniť túto stať: „Máme vzťahy k radu zahraničných štátov, ale predovšetkým k veľkonemeckej ríši, s ktorou nás spája osobitná zmluva. Kto by si mohol predstaviť, že by Nemecko na našom mieste robilo slovenskú politiku? Politiku stanovenú touto zmluvou musíme robiť my. Nijaký rozumný Nemec by nežiadal od Slováka, aby Slovensko robilo nemeckú politiku. Áno, každý rozumný Nemec by si to dokonca vyprosil. Robme teda na Slovensku slovenskú politiku.“ — Odôvodnenie, prečo Tiso nemá absolútne pevnú pronemeckú líniu, nájdeme opäť v slovách jedného z jeho dôverníkov, farára Izakoviča. Tento mal v auguste 1942 v Trnave preslov na zhromaždení 300 záložných dôstojníkov, kde o. i. povedal, že je potrebné sa prispôbovať podmienkam doby. Ak sa dnes robí takáto politika, neznamená to, že by sa zajtra podľa okolností nerobila iná. Pri týchto vývodoch sa výslovne odvolal na rozhovor s Tisom.—

Príloha 7.

Bratislava, 11. II. 1943.

Tajné!

Spisový záznam

Vec: Vplyv kléru, resp. jezuitov a Katolíckej akcie na Slovensku.

Prvoradé postavenie, ktoré má klérus vnútri slovenského národa, možno vysvetliť na základe historického vývoja. Kým Slováci patrili do Uhorska, nemali vyššiu vrstvu. Sociálny vzostup znamenal zároveň aj maďarizáciu. Dôkazom toho je veľký počet maďarských duchovných i svetských hodnostárov slovenského pôvodu. Nižší klérus však zostal v bezprostrednom kontakte s národom. Pri vysokom postavení, ktoré zaujímal klérus v rámci Uhorska, pripadla mu — keďže neexistovala iná horná vrstva — automaticky aj vedúca úloha v slovenskom národe.

Aj v Slovenskej ľudovej strane, založenej na začiatku storočia, mal klérus rozhodujúci podiel. Vedúci klerikáli, ako napr. Hlinka, sa dostali dokonca z národných dôvodov do rozporu so svojimi cirkevnými úradmi. Počas trvania Československa slovenská ľudová strana bola takmer neustále v opozícii proti pražskej centrále. Pre Hlinku, Sidora a ich okruh boli rozhodujúce predovšetkým národné pohľadníky a to, že sľúbená autonómia nebola daná. Ešte jedno hľadisko ovplyvňovalo postoj kléru v ľudovej strane voči pražskej vláde. Masaryk, Beneš a vôbec pražské kruhy zaujímali slobodomyselné a proticirkevné stanovisko a usilovali sa predovšetkým o odluku cirkvi od štátu a o posvetštenie školstva. Toto všetko predstavovalo v porovnaní s pomermi v Maďarsku ťažký úder pre postavenie kléru a cirkvi. Tieto skutočnosti sa prejavili napr. aj v tom, že vždy keď ľudová strana bola vo vláde, vyslali do Prahy väčšinou zástupcov klerikálneho krídla. (Tiso po dvojnásobnej účasti vo vláde a po presadení zákona o kongruie vystúpil z vlády.) Teda kým Hlinka mal voči Čechom zásadne odmietavý postoj, stanovisko Tisu a klerikálneho krídla sa riadilo viac podľa taktických a realistických úvah.

Úsilie katolíckej cirkvi, ktorá sa po svetovej vojne snažila prispôbiť od základu zrevolucionizovaným pomerom prostredníctvom Katolíckej akcie, muselo nájsť úrodnú pôdu najmä medzi

nábožným slovenským obyvateľstvom. Tak si mohli cirkev a klérus celkom udržať svoj rozhodujúci vplyv v slovenskom národe.

53

Ministrom školstva v samostatnom Slovensku bol a dodnes je Sivák, vyslovený Tisov straník, ktorý je prísne klerikálne vyhranený. Za neho sa školy znovu rozdelili na katolícke a evanjelické. Veľmi významnou sa stala tzv. MOK (niečo ako výbor pre národné vzdelanie), ktorých miestnymi predsedami sú zväčša farári. V konfesionálnych školách je predsedom školskej rady ex officio príslušný farár, ktorý je aj v nekonfesionálnych školách členom ex officio.

Podľa tajnej inštrukcie je klérus povinný získať podľa možnosti kontrolu nad celým spolkovým životom, počnúc spoločenskými spolkami a končiac hospodárskymi združeniami. Klérus patrí ešte aj dnes k najväčším pozemkovým majiteľom v štáte a na svojich vidieckych farách a biskupských sídlach vedie veľmi feudálny život. Početní farári sú poslancami a významnými činiteľmi v rôznych parlamentných výboroch.

Vplyv jezuitov je zrejmy v širokom rozsahu. Bol očividný už za Maďarov a v účinnej podpore, ktorú jezuitský generál Ledochowski poskytoval Hlinkovi a jeho strane. Ako to už vyplýva zo samotnej podstaty jezuitského štýlu práce, len zriedka možno spozorovať niektorý príznak ich činnosti. Svoj vplyv uplatňujú predovšetkým prostredníctvom kléru. Majú v rukách najmä výchovu kňazského dorastu. Na mesačných kňazských zhromaždeniach diecézy majú ako exortanti prednášky, ktoré sú smerodajné predovšetkým pre stavbu kázní. Ďalej jezuiti vedú pravidelne exercície kléru. Obnovenie jezuitského kláštora v Ružomberku, ku ktorému došlo pred niekoľkými rokmi, znamená ďalšie zintenzívnenie činnosti jezuitov.

Jezuiti majú však aj priamy vplyv na slovenskú politiku. Tak sa napr. v roku 1941 uskutočnili v Ružomberku exercície pre vedúcich slovenských politikov (za účasti vlády), ktoré viedol jezuitský provinciál p. Mikuš. Účastníkom podľa niektorých správ dôkladne umyli hlavu. Keďže povaha exercícií, kde je povinnosť mlčať, znemožňovala debatu, mohli sa neujasnéné otázky prerokovať len v jednotlivých rozhovoroch s prideleným jezuitom.

Aj okrem toho existujú najrôznejšie vzťahy k jezuitom. Tak napr. žijú v Bratislave obe sestry jezuitského generála Ledochowského. Po vzniku samostatnosti žil Tiso istý čas v jezuitskom kláštore v Bratislave, jedným z jeho najbližších poradcov je bývalý slovenský jezuitský provinciál p. Mikuš. Aj vo Vatikáne sú slovenskí jezuiti, medzi inými p. Javorka, vedúci Kollegia Russika, a Hlinkov prasnovec dr. Králiček, knihovník vo Vatikáne. Ako uviedol Sidor, slovenský vyslanec vo Vatikáne, v svojom rozhlasovom prejave 16. 12. 1942, jezuitský generál Ledochowski pravidelne navštevoval slovenské vyslanectvo.

Netreba zvlášť zdôrazňovať, že stanovisko jezuitov je absolútne protinemecké. Ako príklad tu uvedieme rozhovor jedného farára, ktorého suspendovali pre národnosocialistickú spisovateľskú činnosť, s jezuitským provinciálom Mikušom. Mikuš navštívil spomínaného farára a vyzval ho, aby nerobil nič, čo by ho odlúčilo od jeho biskupa, pretože je len zdanie, že nastane nová doba, v skutočnosti to bude za rok za dva ináč. Na otázku, ako to myslí, či snáď Nemecko nezvítazi, Mikuš povedal, že si to nielen myslí, ale je o tom aj presvedčený a nielen on, ale aj mnohí iní, pričom očividne narážal na svoje vzťahy s vysokými miestami.

Hoci najmladší dorast jezuitov nie je veľmi početný, predsa je medzi nimi celý rad dobrých hláv.

Ulohou *Katolíckej akcie* ako laického apoštolátu je podporovať činnosť kléru prostredníctvom laikov. Jej vplyv a význam v posledných rokoch silne vzrástol. K. a. má svoje odbočky v celej krajine. Na jej čele stojí riaditeľ kňazského seminára v Bratislave, dr. Buzalka, ktorého protinemecké zameranie je známe.

K. a. má veľké možnosti najmä prostredníctvom svojej tlače, ktorá sa vyznačuje tiež celkom protinemeckým zameraním. Okrem svojej vnútornej informačnej služby „K. a.“ má aj tlačový úrad KTK, ktorej vyhlásenia používa celá katolícka a stranícka tlač. Baštou K. a. a klerikálneho i protinemeckého zamerania je katolícky študentský domov Svoradov, ktorý vedie Tisov dobrý priateľ dr. Filkorn. Dlhý čas tu pôsobil aj blízky prívrženc Sidora, dr. Kirschbaum, zameraný tiež panslavisticky a protinemecky. Bol dlhý čas v Ríme u Sidora a teraz bol preložený na vyslanectvo vo Švajčiarsku.

Príloha 8

Bratislava 11. II. 1943.

Tajné

Spisový záznam

Vec: Česi

Vplyv Čechov v úradoch, na hospodárskych miestach a na rôznych politikov je veľmi silný. Ako príklad tu uvedieme len prípad riaditeľa Národnej banky a predsedu Hlavného úradu pre zásobovanie dr. Karvaša. Karvašova žena je veľmi aktívna Češka. On je vyslovne československy orientovaný. Smerodajní Nemci a Slováci sú pevne presvedčení, že ako predseda Hlavného úradu pre zásobovanie vedome sabotuje. Pred niekoľkými dňami pohraničná polícia zatkla jeho synovca, ktorý chcel prepašovať na Slovensko 5 židov z protektorátu.

Najviac si treba povšimnúť silné hospodárske a príbuzenské vzťahy medzi Slovenskom a pro-

54 tektorátom. Česi, ktorí často cestujú sem a tam, sú zväčša spojkami s opozičnými kruhmi v proktoráte.

Česi a československé názory nachádzajú silnú oporu najmä v slovenských evanjelických kruhoch a v slovenskej armáde.

Príloha 9.

Bratislava 11. 2. 1943.

Tajné

Spisový záznam

Vec: Židia na Slovensku

Je známe, že vysídlenie zasiahlo len chudobných židov a horných 20 000 sedí ešte stále — zdanlivo nevyhnutne — v ministerstvách, úradoch a v závodoch. Židia, ktorých gardisti chytili na úteku a priviedli do koncentračného tábora, stále znovu sa objavujú v svojich domovských obciach a prezidentskou „výnimkou“ sú „zákonom chránení“, podľa vojenskej situácie sa chovajú viac alebo menej drzo. Všeobecne sa tvrdí, že taxa za výnimku sa pohybuje medzi 30 000 až 50 000 Ks.

Pre vysvetlenie tejto situácie treba vedieť, že šéfredaktor vedúceho orgánu Hlinkovej strany Paučo je nemanželským synom istého Žida (dôkazové pokračovanie na procese v Žiline bolo na vyšší rozkaz zamietnuté),

že prezidentov dôverník, poslanec Čulen, má za ženu položidovku,

že bývalý minister *Ďurčanský* intervenoval vo vyše 200 prípadoch za Židov, čo bolo pre neho veľmi výnosné (Židov vyberali dokonca z idúcich transportov),

že nitriansky starosta je krstným otcom pri mnohých židovských krstoch. Minister Mach ho preto chcel zosadiť, ale na zásah štátneho prezidenta sa od toho upustilo,

že prelát Filkorn vystúpil v parlamente proti nekresťanským metódam pri zabavovaní židovského majetku,

že splnomocnený minister Polyak je položid.

Príloha 10.

Bratislava 12. 2. 1943.

Tajné

Spisový záznam

Vec: Slovenská armáda

O nálade dôstojníckeho sboru sme už podali zprávu na inom mieste. Veľmi zlý vzťah medzi nemeckými a slovenskými dôstojníkmi sa navonok prejavuje v zdravení.

Gardisti, ktorí slúžia v náhradných oddieloch, stále si sťažujú na nepriateľský postoj dôstojníckeho sboru.

Je príznačné, že nositeľ rytierskeho kríža Malár, bývalý veliteľ slovenskej divízie, veľmi nepriaznivo sa vyjadril o slovenských dôstojníkoch. (Prednáška na vodcovskej škole HG v Bojniciach.)

Podľa zprav je údajne veľmi zlá nálada v zaistovacej divízii.

Podľa zprávy z východného Slovenska bol dôstojník zpravodajskej služby v Prešove, major Jurek, zatknutý, pretože vpašoval jednu Ukrajinku ako slovenskú sestru Červeného kríža a prezradil vojenské tajomstvo.

Niektorí dôstojníci majú ženy židovky a doteraz im to nebolo vôbec na ujmu.

Židia, ktorí podliehajú vojenskej službe, slúžia ešte stále v zvláštnych oddeleniach v pracovných útvaroch. Čatloš to vysvetľuje tým, že ich nechce v zime vydržiavať a potom v lete vysídliť.

Gardista z okresov podávajú zprávy o tom, že dôstojníci sa stýkajú so židmi.

Raz pri prehliadke dôstojníkov hovoril generál Pulanich o Slovanoch ako o mladom národe, ktorému patrí budúcnosť.

Pri príležitosti výročia založenia chorvátskeho štátu v apríli 1942 boli v Zagrebe aj slovenskí dôstojníci, ktorí sa v styku s bulharskými a chorvátskymi dôstojníkmi stále odvolávali na svoj spoločný pôvod a tejto nálade dávali priechod v temperamentných prejavoch.

The National Archives of the United States, Washington. Microcopy „T-175“, roll 119/2643753-2643788. (Z nemčiny preložila HT.)